

Aanbeveling 2021/02 aan het Parlement - Juli 2021

Erken de toegang tot het internet als een basisbehoefte en maak er een grondrecht van.

Aanbeveling om het recht op toegang tot het internet op te nemen in artikel 23 van de Grondwet

1. Inleiding

Toegang tot het internet is noodzakelijk geworden binnen onze samenleving. Het is de toegangspoort tot informatie en vele essentiële diensten. Dus is het een basisbehoefte geworden.

De digitalisering heeft de overheid grondig veranderd. Door de coronacrisis nam niet alleen de digitalisering bij de overheid een vlucht voorwaarts, de gevolgen ervan kwamen versterkt en versneld tot uiting. Ongelijkheden werden versterkt.

Bijna 25 jaar werkt de federale Ombudsman aan het verkleinen van de kloof tussen de burger en de overheid. Hij stelt vast dat die kloof meer en meer digitaal geworden is.

Deze aanbeveling om het internet als basisbehoefte te erkennen, past dan ook in de strijd tegen deze digitale kloof. Zij is gericht aan de Kamer van volksvertegenwoordigers als tak van de Grondwetgevende Macht.

2. Analyse

De digitalisering heeft voor- en nadelen

De digitale toepassingen bieden tal van voordelen voor zowel de publieke als de private sectoren en bewijzen onmiskenbaar hun maatschappelijk nut. De technologische innovatie kan de werking van de administratie versoepelen en de dienstverlening vergemakkelijken door automatische processen, een vlotte uitwisseling van informatie, online aanvraag van attesten, ...

De signalen die de federale Ombudsman oppikt en de onderzoeken die hij doet, brengen echter aan het licht dat niet alle burgers beschikken over de nodige middelen en vaardigheden om digitaal te werken. Dat is een problematische situatie, zeker in tijden waarin de digitalisering toeneemt en de alternatieve manieren om in contact te treden met de overheid in het gedrang kwamen door de impact van de coronacrisis.

Volgens de Barometer van de Informatiemaatschappij van december 2020 heeft bijna 7% van de Belgische bevolking tussen 16 en 74 jaar nog nooit het internet gebruikt. Slechts 59 % van de burgers gebruikten in 2019 het internet voor hun interactie met de overheid. 10% van de Belgische bevolking beschikt thuis niet over een internetverbinding.

Het is dan ook belangrijk zich bewust te blijven van deze digitale kloof. Ze heeft verschillende oorzaken. In de Barometer van de Digitale Inclusie worden ze in drie categorieën ingedeeld. Er is de ongelijke toegang tot digitale technologieën, er is de ongelijkheid in digitale vaardigheden en er is de ongelijkheid bij het gebruik van essentiële diensten.

Talrijke oproepen om het recht op toegang tot het internet te concretiseren

Internet is een basisbehoefte. De toegang tot internet moet een grondrecht worden.

Ook op supranationaal niveau gaan stemmen die richting uit.

Reeds in 2011 kwamen de Verenigde Naties in een rapport tot het besluit dat de toegang tot het internet een noodzakelijke voorwaarde is om een aantal grondrechten uit te oefenen.

In 2020 ging het Europees Parlement een stap verder: het riep op om de toegang tot het internet als een fundamenteel mensenrecht te erkennen.

Ook de Belgische ombudsdiensten binnen het samenwerkingsverband “Permanent Overleg Ombudslui (POOL)” hebben zich eind 2020 gezamenlijk over het probleem gebogen. In hun Algemene vergadering van 11 december 2020 riepen de leden van POOL de bevoegde autoriteiten op om de nodige maatregelen te nemen om internettoegang te beschouwen als een basisbehoefte, net zoals de distributie en levering van water-, gas- en elektriciteit, en bijgevolg specifieke regels vast te leggen om ervoor te zorgen dat elk huishouden een minimum aan betaalbare en kwaliteitsvolle internettoegang heeft. Deze resolutie vraagt om een gevolg.

De federale Ombudsman wil deze oproepen concretiseren in zijn aanbeveling om het recht op internettoegang in de Grondwet te verankeren.

Een eerste stap in de goede richting

Het erkennen van het internet als basisbehoefte en de verankering ervan in de Grondwet, volstaan op zich uiteraard niet om de digitale kloof te dichten. Het zijn wel eerste, belangrijke en noodzakelijke stappen in het proces om deze kloof te verkleinen en iedereen toegang tot het internet te bieden.

De verankering van dit recht in de Grondwet is noodzakelijk om de maatregelen om dit recht te waarborgen juridisch afdwingbaar te maken ten aanzien van alle betrokken overheden.

De opname in de Grondwet van het recht op het internet kan zo ook een hefboom zijn om de verschillende maatregelen in de strijd tegen de digitale kloof te helpen concretiseren. Het gaat om maatregelen zoals: inzetten op opleiding in digitale vaardigheden, de opbouw van digitale basiskennis, een hervorming van het systeem van de sociale tarieven in telecomsector om iedereen de kans te geven deel te nemen aan de steeds meer digitale maatschappij (cf. telewerk en digitaal afstandsonderwijs), ...

Alternatieven voor digitale toepassingen blijven noodzakelijk

Reeds in 2009 deed de federale Ombudsman de aanbeveling aan het parlement om adequate begeleidende maatregelen te voorzien voor alle administratieve procedures die steunen op de nieuwe communicatietechnologieën, met de bedoeling alle gebruikers gelijk te behandelen. Toen reeds was de digitale kloof voelbaar.

Zolang de digitale kloof niet is gedicht zal de federale Ombudsman blijven pleiten voor alternatieven voor de digitale toepassingen en erover blijven waken dat deze alternatieven ook daadwerkelijk toegankelijk blijven voor degenen die ze nodig hebben, om een gelijke behandeling van alle gebruikers te waarborgen.

De tijd is rijp voor een verankering in de Grondwet

De context is er, nationaal en supranationaal.

Op 23 mei 2019 werd in het Belgisch Staatsblad de verklaring tot herziening van de Grondwet gepubliceerd waarbij artikel 23 van de Grondwet tot herziening vatbaar werd verklaard.

In dat kader doet de federale Ombudsman de aanbeveling om artikel 23 van de Grondwet tijdens deze legislatuur dan ook aan te vullen met het recht op toegang tot het internet.

3. Aanbeveling

De federale Ombudsman beveelt aan om het recht op toegang tot het internet als een basisrecht te erkennen door artikel 23, derde lid, van de Grondwet aan te vullen en het recht op een menswaardig leven uit te breiden met het recht op toegang tot het internet.

4. Wetsbepalingen en referentiedocumenten

A. Artikel 23 van de Grondwet

Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid:

1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;

2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;

3° het recht op een behoorlijke huisvesting;

4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;

5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing;

6° het recht op gezinsbijslagen.

B. Resolutie van POOL over internettoegang als een basisbehoefte die specifieke rechtsbescherming vereist

De leden van het Belgische netwerk van ombudsmannen (het Permanent overleg Ombudslui, kortweg POOL) hebben in hun algemene vergadering van 11 december 2020 een resolutie aangenomen waarin zij de federale, regionale en lokale overheden oproepen om de nodige maatregelen te treffen om de toegang tot internet te beschouwen als een basisbehoefte, net zoals de distributie en levering van water, aardgas- en elektriciteit.

De voorzitter van POOL heeft deze tekst bij brief van 28 januari 2021 verzonden naar het federale Parlement, die de resolutie doorgezonden heeft naar de commissie voor Economie, Consumentenbescherming en Digitale agenda.

- De resolutie van het netwerk:
http://www.federaalombudsman.be/sites/default/files/explorer/Resolutie_ombudsmannen_internettoegang.pdf
- Het persbericht van de federale Ombudsman:
<http://www.federaalombudsman.be/nl/content/internet-als-een-basisbehoefte-erkennen>
- Het verslag van de plenaire zitting van de Kamer van volksvertegenwoordigers dd. 11 februari 2021:
Parl. Doc., Int.Versl., Kamer, 2020-2021, 11 februari 2021, 55 PLEN 88, p. 12.

C. Aanbeveling van de federale Ombudsman aan het parlement om in adequate begeleidende maatregelen te voorzien voor alle administratieve procedures die steunen op de nieuwe communicatietechnologieën, ter behoud van een gelijke behandeling van alle gebruikers

- Algemene aanbeveling aan het Parlement 2009/01
<http://www.federaalombudsman.be/nl/bibliotheek/aanbevelingen/algemene-aanbevelingen/2009/aa-0901>

D. Barometer van de Informatiemaatschappij van december 2020

- <https://economie.fgov.be/nl/publicaties/barometer-van-de-6>

E. Barometer van de Digitale Inclusie

- https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2020/2020_08_24_CF

F. Verslag van de Speciale rapporteur bij de Verenigde Naties voor de promotie en de bescherming van over het recht op vrije meningsuiting

- [United nations Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression](#), Frank La Rue (16-05-2011)

G. Verslag van een videoconferentie in het Europees Parlement dd. 21 oktober 2020 over het internet als nieuw mensenrecht

- Internet access: a new human right, Dialogue between Parliament President David Sassoli, President of the European Commission Ursula von der Leyen, and Professor Romano Prodi, with interventions from Sir Tim Berners-Lee and Simona Levi (Brussels, 21-10-2020)
<https://www.europarl.europa.eu/the-president/en/newsroom/event-28-october-1500---internet-access-a-new-human-right>

5. Bestemmingen

- De Voorzitster van de Kamer van volksvertegenwoordigers
- De Voorzitster van de commissie voor de Verzoekschriften
- De Voorzitter van de commissie Economie, Consumentenbescherming en Digitale agenda.

6. Contactpersonen

- David Baele, federaal ombudsman, ombudsman@federaalombudsman.be
Tel. 02 289 27 23
- Jérôme Aass, federaal ombudsman, mediateur@mediateurfederal.be
Tel. 02 289 27 07